

Η ΠΑΛΗΑ ΑΘΗΝΑ ΞΑΝΑΖΗ
Ραδιοφωνική έκπομπή διά
τήν 20 'Ιουλίου 1969

Η έκπομπή παρουσιάζεται
από τόν ΚΩΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΔΗ
καί τόν ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΙΑΝΝΟΥ
ΚΑΚΗ. Τραγουδά ή ΚΛΕΙΩ
Δ Ε Ν Α Ρ Δ Ο Υ .

Ac 28

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Διάβασες Γιάγκο μιά συνταρακτική εΐδησι στίς έφημερίδες ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Συνταρακτική εΐδησι ; "Οχι... Δηλαδή τί εΐδους εΐδησι ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Γιά νά τήν λέω : συνταρακτική, θά ένδιαφέρη τήν 'Αθήνα φυ-
σικά. Τό μέγαρο της 'Αθηναϊκής Δέσχης, στήν λεωφόρο Πανεπι-
στημίου κατεδαφίζεται.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δέν τήν βλέπω καί τόσο συνταρακτική αύτήν τήν εΐδησι. Μέ τόν
οίκοδομικό όργασμό της έποχης μας, πολλά παλαιά κτίρια θά
γκρεμιστούν γιά νά παραχωρήσουν τά οικόπεδά τους σέ νέα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ναί, αλλά τό κτίριο της 'Αθηναϊκής Δέσχης, έχει μιά ιδιαίτε-
ρη σημασία γιά τήν 'Αθήνα. Σκέψου Γιάγκο, ότι τό κτίριο αυτό
ήτανε κατοικία της οικογενείας Μελά, παληās άθηναϊκής οικο-
γενείας κι' ένετ καθότανε στά 1880 ό δήμαρχος 'Αθηναίων Μεχα-
ήλ Μελάς. Αυτό λοιπόν τό σπίτι της οικογενείας Μελά, είναι
τό π ρ ω τ ο σπίτι της 'Αθήνας πού είδε φως ήλεκτρικό.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Α, γιάυτό λές ότι έχει ιδιαίτερη σημασία γιά τήν 'Αθήνα αυτό
τό κτίριο. Καί είναι πραγματικά τό πρώτο πού ήλεκτροφωτίσθηκε
ή μήπως καί άλλα ταυτόχρονα ; Διότι φαντάζομαι, αν υπήρχε
ήλεκτρικό ρεύμα στήν 'Αθήνα, πολλά σπίτια μαζί θά φωτισθή-
κανε μέ τό νέο φως.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Οχι, πρώτο ήτανε τό σπίτι του Μελά, διότι όπως λέει καί ή
σοφή λαϊκή παροιμία, ό δεσπότης πρώτα τά δικά του γένεια εύ-
λογεί. Καί ό ~~παλιός~~ Μελάς, ήτανε πρόεδρος της 'Ηλεκτρικής 'Ε-
ταιρείας πού μόλις τότε είχε ίδρυθεί, στά 1889.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Ωστε λοιπόν, στα 1889 έγνώρισαν οι άθηναίοι τό ήλεκτρικό φως ; Δηλαδή πρό όγδόντα άκριβώς έτών.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Για τήν ιστορία, πρέπει νά σημειώσωμε ότι τό εΐχανε γνωρίσει ~~κατασκευαστή~~ τρία χρόνια πρίν, στα 1886, όταν σέ κάποιες επίσημες έορτές πού έγιναν στήν 'Αθήνα, ή πρωτεύουσα έφωτίσθηκε μέ δύο προβολείς του Ναυτικού, πού έτοποθετήθησαν ό ένας μπροστά στό π Πανεπιστήμιο καί ό άλλος πίσω από τήν Καπνικαρέα. Κι'έχομε ένα επίσημο ντοκουμέντο για τήν έντύπωση πού έκαμαν αύτοί οι δύο προβολείς. Διάβασε μία έφημερίδα της έποχής Γιαγιο :
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Ο προβολεύς της Καπνικαρέας έρριπτε δέσμα ροδοχρόου φωτός επί της όδου 'Ερμού καί της πλατείας Συντάγματος, μεταβάλλων εις λάμπουσαν ήμέραν τήν έρεβώδη νύκτα, ένω ό πρό του Πανεπιστημίου προβολεύς, διέχεε τό φέγγος αύτου επί της όδου Κοραή καί του 'Υπουργείου των Οίκονομικών χωρίς όμως νά διαφωτίζη καί της 'Ελλάδος τά οίκονομικά...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί για νά ανακεφαλαιώσωμε τίς χρονολογίες, έχομε καί λέμε : 1886 έδώ καί όγδόντα τρία χρόνια, οι άθηναίοι γνωρίζουν τό ήλεκτρικό φως από δύο προβολείς του ναυτικού πού έτοποθετήθηκαν ό ένας στό Πανεπιστήμιο ό άλλος στήν Καπνικαρέα.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Πρώτος σταθμός του ήλεκτρικού φωτός ή μάλλον άφετηρία.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Αφετηρία. Και μετά δύο χρόνια, στα 1888 γίνονται τά έργαί-νια του Ζαπείου καί έρχονται δύο γάλλοι ήλεκτρολόγοι εκ Παρισίων ό Βικτώρ καί ό Φωντώρ καί φωταγωγουν τό μέγαρο του Ζαπείου, δι'είδικου μηχανήματος "Εδισον, τοποθετηθέντος μετά των διακλαδώσεών του όπως γράφανε οι έφημερίδες.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Ομως τότε δέν φωταγωγήθηκε μόνο τό Ζάππειο. "Εχω διαβάσει ότι τεράστιος ήλεκτρικός λαμπτήρ έτοποθετήθη υπέρθεν της πλατείας 'Ομονοίας, καταυγάζων τήν περιοχήν άπασαν.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ο ηλεκτροφωτισμός του Ζαπείου έγινε τό θέμα κάθε κουβέν-
 τας στην 'Αθήνα. 'Επαρχιώτες ξεκινούσαν από τά χωριά τους
 νά 'ρθούνε στην 'Αθήνα νά δούνε τό ηλεκτρικό φῶς καί ἔγρα-
 φαν οἱ ἔφημερίδες : 'Ο φωτισμός του Ζαπείου ἦτο ἐξαίσιος,
 φαντασμαγορικόν δέ καί μαγικόν τό θέαμα του ἑσωτερικοῦ τῶν
 αἰθουσῶν του κτιρίου. Φυσικά ἐνθουσιάστηκε καί ὁ Σουρῆς
 μέ τό ~~ἀπὸ~~ νέο φῶς καί ἔγραφε ... διάβασε νά ἴδῃς τί ἔγραφε
 ὁ Σουρῆς.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ

"Ας φέξῃ τέλος πάντων ! Νά, φῶς ηλεκτρικό
 σέ τοῦτο τό σκοτάδι, τό ἀθηναϊκό.

"Ας φέξῃ τέλος πάντων ! Τί ὕμωρη χρονιά
 ηλεκτρικό θ' ἀνάφουν σέ κάθε μιὰ γωνιά
 καί τόπο δέν θ' ἀφήσουν, σάν πρῶτα σκοτεινό...

'Ως καί του Διογένη θά σπάσουν τόν φανό
 κι' ηλεκτρικό θά φέξῃ μέσα σ' αὐτή τήν φούρια
 εἰς τήν ἀρχαία Πλάκα μέ ὄλα τά γαϊδούρια.

~~"Ας φέξῃ τέλος πάντων, ἄς φέξῃ κι' ἐν 'Ἑλλάδι
 στόν διάβολο νά κἀῖ, ἡ μούργα καί τό λάδι,~~

✓ ~~Ας φέξῃ τέλος πάντων~~ κι' εἰς κόρακας ἔρρέτω
 τό λάδι, τό φιτίλι, τό βρωμοσπερματσέτο.

'Εξύπνησε ὁ κόσμος... θά λείφουν πιά τ' ἄστετα
 κι' ἄς γίνουν αἱ 'Αθηναί, τῶν φώτων ἡ ἑστία.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Φυσικά, κατέβαβε τότε τούς ἀθηναίους ἐνθουσιασμός καί ὑ-
 στε ρία γιά τό ηλεκτρικό φῶς. Δήμαρχος ἀθηναίων στά 1889
 ἦτανε ὁ δημοσιογράφος Τιμολέων Φιλήμων καί ἐφήφισε ἀμέσως
 κονδύλι, 75.000 δραχμές, τρεῖς χιλιάδες χρυσές λίρες
 καί ηλεκτροφώτισε τήν πλατεῖα 'Ομονοίας καί τήν πλατεῖα
 Συντάγματος.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ

Μέ ἄλλα λόγια, στά 1889, σημειώνεται ὁ δεῦτερος σταθμός
 στην ἱστορία του ἡλεκτροφωτισμοῦ τῆς πόλεως. Καί τρίτος :

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ο τρίτος σταθμός Γιάγιο, παρά λίγο νά γίνη δραματικός σταθμός.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Γιατί δραματικός ; Καμιά ήλεκτροπληξία ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Οχι. Τό ρεύμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτανε ἀθῶο καί δέν προκαλοῦσε ήλεκτροπληξίες. "Ομως ὁ Τιμολέων Φιλήμων, ὁ δήμαρχος τότε τῆς Ἀθήνας, τόσο ἐνθουσιάστηκε μέ τόν ήλεκτροφωτισμό τῆς πλατείας Ὁμοιοίας καί Συντάγματος πού θέλησε τόν ἴδιο χρόνο νά ἐπεκτείνη τό ήλεκτρικό φῶς καί σέ δύο δρόμους : τήν ὁδόν Ἑρμοῦ καί τήν ὁδόν Σταδίου, ἀλλά πρὶν ἀνάψη τό φῶς, ἄναψε ὁ καυγᾶς.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Γιατί ν' ἀνάψη καυγᾶς ; Δέν τό καταλαβαίνω.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Διότι, εἴκοσι ἕξ χρόνια πρὶν, στή 1862, εἶχε συσταθεῖ στήν Ἀθήνα ἡ Ἐταιρεία τοῦ Ἀεριόφωτος, τοῦ Γιαζιοῦ. Καί ἡ Ἐταιρεία αὐτή, εἶχε ἀναλάβει τήν ὑποχρέωσι μέ σύμβασι μέ τό Κράτος νά φωτίζη μέ φανάρια γιαζιοῦ τήν πρωτεύουσα. Φυσικά πλήρωνε ὁ Δῆμος στήν Ἐταιρεία τοῦ Γιαζιοῦ πού ἦτανε γαλλική ἐταιρεία, μέ γαλλικά κεφάλαια.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τώρα καταλαβαίνω. Ἡ γαλλική ἐταιρεία τοῦ γιαζιοῦ εἶδε τόν κίνδυνο νά χάσῃ τόν μεγαλύτερό της πελάτη, τόν Δῆμο Ἀθηναίων. Ἐάν ὁ Δῆμος ήλεκτροφώτιζε τούς δρόμους, ἡ ἐταιρεία τοῦ Ἀεριόφωτος ἐπήγαινε χαμένη...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί ὅπως ἦτανε φυσικό ἄναψε καί ὄχι μόνο ἄναψε, ἀλλά καί φούντωσε ὁ καυγᾶς. Διότι οἱ φραντσέζοι τῆς ἐταιρείας τοῦ γιαζιοῦ εἶχανε προβλέψει τήν περίπτωσι αὐτήν δύο χρόνια πρὶν. Καί εἶχανε φέρει μηχανήματα παραγωγῆς ήλεκτρικοῦ ρεύματος πού τά εἶχανε ἐγκαταστήσει μέσα στό ἐργοστάσιο τοῦ Ἀεριόφωτος, ξέρεις ποῦ... στό τέρμα τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, ἐκεῖ πού στρίβει ὁ δρόμος γιά τήν Ἱερά Ὀδό.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ἐκεῖ ὅπου εἶναι καί σήμερα ἀκόμη. Καί μάλιστα νά σοῦ πῶ

καί κάτι πού θά σέ καταλήξω. Ὡλη ἐκεῖνη ἡ περιοχή, ἀπειλήθη τότε καί λέγεται ἀκόμη καί σήμερα : Γιαζοχωρι.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μπράβο Γιάγκο. Γιαζοχωρι μάλιστα. Ἐσύ παιδί μου εἰς γένει ἐκατό τοῖς ἐκατό παληός ἀθηναῖος ἀφοῦ ξέρεις καί τό Γιαζοχωρι.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ὅμως δέν ξέρω πῶς τελείωσε ὁ καυγᾶς Ἐεριόφωτος καί ἠλεκτρικοῦ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Θά τό ποῦμε καί αὐτό, μιά καί πιάσαμε τήν ἱστορία τοῦ φωτισμοῦ τῆς Ἀθήνας. Ὅμως θέ πρέπη νά θυμήσωμε καί κανένα τραγουδι στούς ἀκροατάς μας. Τί ἔχεις νά προτείνης ;

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τήν Χαΐδω. Τήν θυμᾶσαι τήν Χαΐδω ; Εἶναι ἓνα λαϊκό τραγουδι πού εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία στόν καιρό του. Ἡ φίλη μας ἡ Κλειώ Δενάρδου θά μᾶς τό θυμίσῃ ἄλλη μιά φορά.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (Μέ συνοδεία πιάνου) Ἡ Χ α ῖ δ ω .

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί τώρα, ἄς ξαναγυρίσωμε στόν φωτισμό τῆς Ἀθήνας.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν ἔχω ἀντίρρηση, νά πᾶμε ὅμως λίγο πιό πίσω στά χρόνια. Σκέφου Γιάγκο ὅτι ὅταν ἔγινε πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἡ Ἀθήνα, ἡ πόλις ἔπλεεν εἰς τό σκότος καί τό ἔρεβος ὅπως γράφει στά Ἀπομνημονεύματά του ὁ Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Αὐτό τό ξέρω γιατί τό ἔχω ἀκούσει. Οἱ ἀθηναῖοι, ὅταν κυκλοφοροῦσαν τήν νύχτα, κρατοῦσανε φανάρι λαδιοῦ στά χέρια τους.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Οἱ φτωχοί, ὁ λαός δηλαδή. Οἱ πλουσιώτεροι, οἱ ἔμποροι νά ποῦμε εἶχανε ὑπηρετή πού τούς συνώδευε, ὑπηρετή πού κρατοῦσε δύο φανάρια.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ναί κι' αὐτό τό ξέρω. Δύο φανάρια γιά νά δείχνουνε τήν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου πού ἐρχότανε. Καί οἱ πρέσβεις τῶν ξένων κρατῶν, πρέσβεις ἢ πρόξενοι, εἶχανε ὑπηρετή μέ τρία φανάρια ὅπως ἐπίσης καί οἱ ἀνώτεροι δημόσιοι ὑπάλληλοι, ὁ δήμαρχος ὁ νομάρχης καί ἄλλοι...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τότε, γύρω στα 1840 ἄρχισαν νά μπαίνουν καί λαδοφάναρα
 στους δρόμους, στίς γωνίες τῶν δρόμων κυρίως. ἀλλά κάποια
 νύχτα πού εἶχανε γίνει πολιτικές ταραχές στην Ἀθήνα, μιά
 μερίδα λαοῦ, ἔσπασε ὅλα τά φανάρια, γεγονός πού παρέμεινε
 στήν ἱστορία τῶν Ἀθηναίων, μέ τό γνωστό δίστιχο σατυρικοῦ
 ποιητοῦ :

Ἐν μιᾷ νυκτί καί μόνη, ἀντιστάσεως μή οὔσης

ἔθραυσαν ἀρειμανίως, τοὺς φανούς τῆς Πρωτεύουσας !

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ὅμως ὕστερ' ἀπό τό γεγονός αὐτό, ἡ πρωτεύουσα πῆρε ἄλλη νυ-
 κτερινή ὄψη, γιατί εἶχε συσταθεῖ ἡ Ἑταιρεία Ἀεριόφωτος
 στά 1862 καί ἐτοποθετήθηκαν φανάρια γιαζιοῦ στους δρόμους.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὁ Δῆμος Ἀθηναίων ἀναγκάσθηκε νά ἀυξήσῃ τοὺς δημοτικούς
 ὑπαλλήλους γιατί προσέλαβε φανοκόρους. Καί γύριζαν οἱ φανο-
 κόροι στους δρόμους μ' ἓνα μακρὺ κοντάρι γιά νά σβήνουν τά
 φανάρια μόλις ἄρχιζε νά φέγγῃ τό πρωῒ.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καί ὅταν ἄρχιζε νά βραδυάζῃ πῶς τ' ἀνάβανε ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μέ τό ἴδιο μακρὺ κοντάρι. Στήν κορυφή τοῦ κονταριοῦ, ὑπῆρχε
 ἓνας μικρός μοχλός σάν κλειδάκι νά ποῦμε πού ἄνοιγε τήν στρό-
 φιγγα τοῦ φωταερίου. Δίπλα στό κλειδάκι, ὑπῆρχε καί ἓνα
 στουπί μέ λάδι ἀναμένο. Πλησίαζε λοιπόν τήν φλόγα τοῦ λαδιοῦ
 στό φανάρι ὁ φανοκόρος καί τσάφ... ἄναβε τό γιαζι.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Δηλαδή ἦτανε ὁλόκληρη διαδικασία τό ἄναμμα καί τό σβήσιμο
 τοῦ γιαζιοῦ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τόσο πολύ, πού εἰς τά πρῶτα χρόνια τῆς ἐμφανίσεως τῶν φανο-
 κόρων, ὅλη ἡ γειτονιά μαζευτότανε νά ἴδῃ τό ἄναμμα καί ἀφή-
 νανε οἱ θεατές κραυγές ἐνθουσιασμοῦ : "Λαααα... " Ἀναφε...
 " Ἀναφε...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Σχετικῶς ἔχω ἀκούσει καί κάτι πολύ κωμικό, πού δέν ξέρω ἂν
 εἶναι ἀλήθεια. Ὁ δήμαρχος, συμβουλευότανε τό ἡμερολόγιο

καί ἂν ἔβλεπε ὅτι θά ἦτανε πανσέληνος, δέν ἀναβε τά φανάρια τῶν δρόμων.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αὐτό εἶναι γεγονός, ἀφοῦ τό ἀναφέρει ἀκόμη καί ὁ Τιμος Μωραϊτίνης σ' ἓνα παλαιό του χρονογράφημα : Ἡ ~~ἀπό~~ νύξ ἦτο ἀνέφελος καί συνεπῶς ἀστροφεγγής. Καί διά τόν λόγον αὐτόν ὁ κύριος δήμαρχος εἶχε διατάξει τοὺς φανοκόρους τῆς πόλεως νά μὴν ἐφανισθοῦν διά ν' ἀνάφουν τά φανάρια. Ἄλλως τε καί ὁ Σουρῆς τό εἰρωνεύεται μ' ἓνα δίστιχο :

Ὅταν τυχόν πανσέληνος, τήν πόλιν καταυγάζει
οἱ φανοκόροι κάθονται καί δέν ἀνάβουν γιάζε.
Καί τά φανάρια μένουνε ὀλονυκτίς σβησμένα,
δημοτική διαταγή καί τά σκυλιά δεμένα !

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Αὐτή ὅμως ἡ ἱστορία τοῦ σκότους στοὺς ἀθηναϊκοὺς δρόμους ἐξακολούθησε γιά πολλά πολλά χρόνια. Ἀφοῦ θυμᾶμαι κι' ἐγώ ἀκόμη ὅτι καί στά 1930, δέν φωτιζόντουσαν ποτέ καλά οἱ συνοικιακοὶ δρόμοι.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Νά σοῦ πῶ Γιάγιο. Οὐδέν κανόν ἀμιγές καλοῦ... Καί τό σιοτάδι τῶν δρόμων, εὐνοοῦσε τοὺς κανταδόρους.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κυρίως ὅμως εὐνοοῦσε τοὺς κλέφτες, ὅπως λέει ἓνας παλαιός σατυρικός ποιητής : Τό σκότος τό νυκτερινόν
πολλοὶ τό ἐκθειάζουν
καί ἐσβασμένων τῶν φανῶν
οἱ κλέπται ὀργιάζουν !

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ποῦ τό ξέρεις αὐτό Γιάγιο ; Αὐτό τό ἔχει γράφει ὁ περίφημος ποιητής τοῦ κάρρου, ὁ Θεοδοσίου. Ἔ λοιπόν, ὅλα θά μπορούσα νά τά φανταστῶ μά ὄχι ὅτι ἤξερες κι' αὐτό τό τετράστιχο.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ξέρω κι' ἄλλα πολλά πού θά τά πῶ μέ τήν σειρά τους. Γιά τήν ὥρα θά 'πρεπε νά θυμηθοῦμε κι' ἓνα παλιό τραγοῦδι. Ἦτανε μιᾶ ἐποχή, ὄχι πολύ παλιά πού ἓνα εὐθυμο τραγοῦδι εἶχε ξεκουφάνει τοὺς ἀθηναίους. Τό "Ο Ἰ Μ α ρ ῖ... τό θυμᾶσαι ;

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τό "οϊ. Μαρί ; Πως δέν τό θυμάμαι. Θα τό άκουγα δέ πολύ πολύ εύ άρέστως.
- ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (Μόνο μέ συνοδεία πιάνου) "Ο Ϊ Μ α ρ ί...
κ.τ.λ. κ.τ.λ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Νομίζω πως άρκετά είπαμε για τόν φωτισμό της 'Αθήνας Γιαάγιο
ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Ασφαλώς. 'Αρκετά έ φω τ ί σ α μ ε τούς άκροατές μας για
αυτό τό ζήτημα. Ξέρεις τί μέ άπασχολεί ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τί σέ άπασχολεί ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κάποια έποχή, είχε φτάσει και στην 'Αθήνα εκείνη ή μανία μέ
τίς κομμένες λέξεις : Τί χαμπού ; Καλοϋ... Τήν θυμάσαι ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πως δέν τήν θυμάμαι. Μπορώ μάλιστα νά στην έντοπίσω χρονολο-
γικά και μέ τήν προέλευσί της. Αύτή ή μανία του χαριτολογικού
διαλόγου, είχε έρθει. από τήν Σύρα και σιγά σιγά, αφού έπαι
έπιασε πρώτα στόν Πειραιά, είχε διαδοθεί σέ όλη τήν 'Ελλάδα.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Θυμάσαι πως γινότανε ό σχετικός διάλογος ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πως δέν θυμάμαι. Σέ κάθε συνάντησι δύο φίλων ή γνωστών έρω-
τούσε ό πρώτος. Τί χαμπού ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κ α λ ο υ !
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ποϋ δουλέ ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Στόν Περαί ..
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πόσα και ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τρεις και πέ-
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τί τά κά ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Στόν καφανέ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί δέν παντρέ ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δέν μέ συμφέ - (Γελοϋν και οι δύο)
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Εννοείται ότι αύτή ή μανία είχε κατακτήσει τόσο πολύ τόν
κόσμο, πού ~~ακό~~ και στά καλά στρώματα της κοινωνίας είχαν
αρχίσει νά μιλάνε έτσι, γύρω στά 1905, δηλαδή έδω κι'έξηντα
πέντε χρόνια.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί φαντάζομαι ότι οί διάλογοι αὐτοί θά εἶχαν ἐπεκταθεῖ καί στά διάφορα ἐπαγγέλματα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὅπως δὴποτε. Ξέρω καλά ὅτι ὁ περίφημος μπακάλης τῆς ἐποχῆς τοῦ 1900, ὁ ~~ἀπὸ~~ θανόπουλος, παπύς τῶν σημερινῶν ἐμπόρων τροφίμων, εἶχε φωνίσει αὐτόν τόν τρόπο τοῦ διαλόγου καί τόν ξέρανε οἱ πελάτες του καί τοῦ πλένανε σχετική κουβέντα.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κατάλαβα. Θά τόν ρωτούσανε ἴσως : "Ἐχεις κασέ ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κασέ καί φέ -
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τουλουμοῦ ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κοπανιστή.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Πόσον παρᾶ ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μιά καί σαρά -
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ἐλιά καλή ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἐῆς Μυτιλή -
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Πόσο ἡ ὀκᾶ ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τριάντα λεπτά
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Βάλε μισή.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μπωκοῦ μερσί ! (Γελοῦν πάλι μαζί)
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Πολύ κωμική ἱστορία αὐτή.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί νά λάβης ὑπ' ὄψι σου Γιάγκο ὅτι εἶξε ἐπεκταθεῖ αὐτή ἡ ἱστορία καί στίς ἀνώτερες τάξεις καί γινόντουσαν διάλογοι ἑλληνογαλλικοί.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ἑλληνογαλλικοί διάλογοι ; Δηλαδή μπορούσαν νά συναντηθοῦν δύο κομφευόμενες τοῦ 1905 καί νά ~~ἀπὸ~~ χαιρετιθοῦν : Μπονζούρ σερί...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καλημερί...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κομμάν σά βά ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κουτσά στραβά.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ἐ τόν παπᾶ ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ ζέ νέ σαι πά.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ "Ε τόν μαρί ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ θά τόν χωρί -

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ τί έχει καί ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ μέ ~~έχει~~ άπατά...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ καί έχει λεφτά...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ θά βρω έφτά ! (Γελοσν πάλι)

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ τί περίεργες λόξεις πού πιάνουν τόν κόσμο καμμιά φορά. Καί νά σκέπτεσαι Δημήτρη, ότι αυτοί οί ίδιοι άθηναίοι πού κάνανε αυτά τά χονδροειδή καί κινόγουστα άστεια, τό βράδυ τό ρίχνανε στόν ρομαντισμό καί γυρίζανε στέ σοιάκια της Νεαπόλεως τραγουδώντας παθητικές καντάδες...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Όπως τήν τρελλή ξανθοσλα πού θά μάς πη τώρα ή φίλη μας ή κλειώ.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (Μέ συνοδεία πιάνου) Τρελλή ξανθοσλα...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καταλαβαίνεις Δημήτρη ότι αυτό τό τραγούδι, έχει ιδιαίτερη σημασία για τίς άθηναίες, γιατί οί ξανθές ήτανε μάλλον σπάνιες τήν έποχή πού δέν γνωρίζανε άκόμη τό όξυζενέ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τό έχω ύπ'όψι μου αυτό. 'Ο λόρδος Βύρων πού είχε χορτάσει από τίς ξανθές της 'Αγγλίας καί του Βορρά, γενικά, έρωτεύθηκε τήν θηρεσία Μακρή από τά μαύρα της μάτια καί τά μαύρα της μαλλιά.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καί τήν όμορφιά της φυσικα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τήν καταπληκτική της όμορφιά, άφού καί είκοσι χρόνια άργότερα τήν βρίσκομε στήν 'Αθήνα, τήν θηρεσία Μακρή, τήν κόρη των 'Αθηνών, ως κυρία Η π λ ά κ, σύζυγο του Άγγλου προξένου στήν 'Αθήνα. Καί οί έφημερίδες της έποχής, δέν σταματούν νά εκθειάζουν τήν όμορφιά της πού τήν θαυμάζανε στίς πωσιμικές ~~έξαι~~ δεξιώσεις του 1840.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ^{τὴν περασμένη Κυριακὴ} Κάτι λέγαμε ~~πρόσφατα~~ για τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῆς παλαιᾶς Ἀθήνας ἐκείνη τὴν ἐποχὴ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί παραλείψαμε ν' αναφέρωμε τίς περίφημες κοσμικὲς δεξιώσεις στό σπίτι τοῦ Μιχαήλ Βόδα... πού βρισκότανε στήν ἀρχὴ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ Μιχαήλ Βόδα πού ἐπράτησε τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ πλουσίου ἀθηναίου.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ἔχουν ἀφήσει ἐποχὴ αὐτές οἱ δεξιώσεις τοῦ Μιχαήλ Βόδα ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἄρκετ νά σοῦ πῶ, ὅτι ἄγγλος ^{ζωγράφος} ~~ἀρχαιολόγος~~ πού ἐπεσιέφθηκε τότε τὴν Ἀθήνα καί παρευρέθηκε ~~ἐπὶ~~ σέ μιὰ δεξίωσι τοῦ Μιχαήλ Βόδα, μπόρεσε νά ζωγραφίσῃ τὸ πρόσωπο τῆς ἀθηναίας Ἀσπασίας Δοντᾶ, πού ἦτανε κόρη ἐνός ἀξιωματικοῦ ὀνόματι Ἀλαμάνου καί ἡ εἰκόνα τῆς Ἀσπασίας Δοντᾶ, δημοσιεύθηκε σέ ἡμερηίδες καί περιοδικὰ τοῦ Λονδίνου, μέ τὴν ὑποσημείωσι : Γερῆν μπλοῦτυ, ἑλληνικὴ καλλονή.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μά καί ὁ Λαμαρτίνος μιλάει για τὴν ὀμορφιά καί τὰ μεγάλα μᾶτια τῆς ἀθηναίας γενιῆς.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὁ Λαμαρτίνος γενικὰ μιλάει, μά ἔχουν διασωθεῖ ὀνόματα καλλογῶν πού φαίνεται πὼς ἦτανε ἀνυπέρβλητες. Ἡ Βόζα Μπότσαρη, Ἡ Ἐλένη Γεργαντᾶ, Ἡ Ζωὴ Μαυροκορδάτου, Ἡ Φιλιώ Ἀργυροπούλου, Ἡ Φωτεινὴ Μαυρομιχάλη, Ἡ Μαρία Λιανοσταφίδα. Ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος, πού ἦτανε ἑλληνολάτρης ὅσο λίγοι, ἔχει γράφει πὼς ἔμεινε κατάπληκτος μέ τὴν περίσσεια τῶν ὀραίων γυναικῶν πού ἀντιπροσωπεύουν τὸν ἀμιγέστερο τύπο τῆς ἀρχαίας ἑλληνίδος, τῆς κλασσικῆς ὀραιότητος...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κι' αὐτές οἱ ὀμορφιές εἶναι πού δημιουργοῦσαν τὰ τραγούδια, τὰ ἐρωτικὰ τραγούδια πού ἦτανε ἀμπνευσμένα ἀπὸ κάποια ὀμορφὴ γειτονοπούλα τοῦ πανταδῶρου, ὅπως τὸ περίφημο τραγούδι πού σώθηκε ὡς τὰ χρόνια μας, τὸ : Μ' ἔναφες γειτόνισσα...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μ' ἔναφες γειτόνισσα... Ποῦ τὸ θυμῆθηκαν Γιάγκο...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Κι' ὄχι μονάχα τό θυμήθηκα, μά θα παραναλέσωμε τήν φίλη μας τήν κλειώ νά μας τό πῆ κι' αὐτό μέ ὄλο της το ερακι καί τήν γλυκειά της φωνή ...

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Μ' ἔκαφες γειτόνισσα
κακοῦργα δολοφόνισσα...

κ.τ.λ. κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Γιὰ νά ξαναγυρίσωμε στίς κοσμικές δεξιώσεις τῆς παληῆς Ἀθήνας πρέπει νά σοῦ πῶ ὅτι παρουσίαζαν ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον καί ἀπό ἀπόψεως ντυσίματος. Σκέφου ὅτι οἱ μισοί ἀπό τοῦς καλεσμένους ἦτανε φραγκοφορεμένοι καί οἱ ἄλλοι μισοί μέ φουστανέλλες.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ "Ἐχεις δίκαιο. Αὐτό δέν τό εἶχα σκεφθεῖ. "Ὅσοι ἦτανε Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅπως οἱ περίφημοι θαναριῶτες τῆς πόλης πού μετοικήσανε ὄλοι στήν ἐλεύθερη πρωτεύουσα, θά φοροῦσαν φραγκικά

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Παί καί ὁ λαός τοῦς φώναζε : φραγκολελέγκους.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Γιατί φραγκολελέγκους ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μέ τίς μακρυές οὐρές πού εἶχανε οἱ βελάδες τῆς ἐποχῆς, θυμίζανε τοῦς πελαργούς, τά λελέκια. Καί ὁ λαός τοῦς εἶχε βγάλει : φραγκολελέγκους.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ἐρῶ οἱ ντόπιοι, οἱ αὐτόχθονες νά ποῦμε, φοροῦσαν φουστανέλλα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί εἶπες τώρα μιά λέξι : αὐτόχθονες πού εἶχε γίνει ἱστορική τότε.

ΣΤΕΦΑΝΝΙΑΔΗΣ Σοβαρά ; οἱ αὐτόχθονες ; Τυχαῖα τήν εἶπα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τυχαῖα τήν εἶπες, μά πρέπει νά ξέρης ὅτι γύρω στά 1843 εἶχε ξεσπάσει ἕνας ἄγριος πόλεμος στήν Ἀθήνα μεταξύ αὐτοχθόνων καί ἑτεροχθόνων, διότι ἕνας νόμος ἀπέκλειε τοῦς ἑτερόχθονας νά μπαίνουν σέ δημόσιες ὑπηρεσίες. Καταλαβαίνεις λοιπόν τί ἔγινε. οἱ θαναριῶτες, ντυμένοι φράγκικά τραγουδοῦσανε στοῦς δρόμους : βγάλε πιά τή φέρμελή σου καί μέ φράγκικ' ἄντε ντύσου καί φυσικά οἱ ντόπιοι οἱ αὐτόχθονες ἀπαντούσανε κι' αὐτοί : Πέντε πηχες φουστανέλλα - βράζουν τά ψηλά καπέλλα... Ὅμως γι' αὐτόν τόν καυγῆ Γιάγιο μου, θά μιλήσωμε τήν ἐρχόμενη Κυριακή γιατί δυστυχῶς ἡ ὥρα μας πέρασε...